

Savusauna

□

Sisällys

- [1 Saunan määritelmiä](#)
  - [1.1 Kertalämmitteinen kiuas](#)
  - [1.2 Jatkuvalämmitteinen kiuas](#)
- [2 Savusaunan lämmitys](#)
- [3 Saunominen](#)
- [4 Taustaa](#)
  - [4.1 Saunatonttu](#)
- [5 Hoito](#)
- [6 Saunapalon syitä](#)
- [7 Katso myös](#)

Saunan määritelmiä

Kertalämmitteinen kiuas

Piipusta ulossavuava kiuas jossa kivet ovat luukulla suljettavassa kivitilassa. Voidaan käyttää myös savukiukaana avaamalla luukku ja sulkemalla piipun savupelti lämmityksen ajaksi - tai vain osaksi aikaa. Saunaan saadaan savua tarvittaessa, mutta sisään halutun savun määrää voidaan säännellä mieltymysten mukaan. Sisään savuttamisen jälkeen kiuasta voidaan lämmittää turvallisesti kun savu johdetaan hormiin.

Kertalämmitteinen kiuas voi olla joko muurattu tai teräskuorinen. Teräskuoriset "pönttökiukaat" olivat aikoinaan hyvin yleisiä, ja niitä valmistettiin niin itse kuin teollisestikin. Ohjeita oli mm. vanhoissa RT-korteissa. Tunnetuin nykyaikainen teollisesti valmistettu teräskuorinen on *Aito-Kiuas*

Kiukaita myös muurattiin. Perinteisestä muuratusta kiukaasta hieman nykyaikaistetun version "Auvo-1":n muurauspiirustukset voi vapaasti ladata osoitteesta: <http://www.auvokiuas.weebly.com>

Jatkuvalämmitteinen kiuas

Nykyään yleinen puukiuas, jota voidaan lämmittää yhtämittaisesti. Jos kiukaassa riittää saunomisen ajaksi puhtia, lämmitäminen kannattaa keskeyttää saunomisen ajaksi ja tuulettaa sauna, jolloin kivistä irtoaa vähemmän epäpuhtauksia.

Savusaunan lämmitys

Katso aiheesta oma sivu [Savusaunan lämmitys](#)

Saunominen

Katso aiheesta oma sivu [Saunominen](#)

Taustaa

Saunominen on kylpemistä, sauna on karjalan kielessä kyly. Tilapäisesti kylvetty myös riihessä tai päinvastoin puitu saunassa. Vielä 1900-luvun alkupuolella oli normaalia, mutta myös nykyään että naiset [synnyttävät saunassa](#). Se onkin monella tapaa hyvä synnytyspaikka: lämmin, puhdas ja siellä on kuumaa vettä. Se on helppo puhdistaa synnytyksen jäljistä, myös vastasyntynyt ja äiti puhdistetaan siellä ja sauna on ainoa rauhallinen paikka. Saunaan liittyy myös kuolema. Perheen vainajille valmistetaan saunaan vuode. Kylän väellä on tällöin mahdollisuus tulla katsomaan vainajaa viimeisen kerran ja jättää hyvästinsä. Kun asunnot ovat pieniä ja ahtaita, eikä ylimääräisiä vieraita mahdu, voi heidät majoittaa saunaan.

Perinteisessä menetelmässä noudatetaan perinteitä; esiintymisalueita, hirsityyppi, salvos. Neliseinäinen, suoraan maaperästä kohoava salvosrakennus, ovi päätyseinässä.

Itäsuomalainen 3 x 3 m. Kiuas ovipielessä, suu kohti peräseinää. Savu poistuu raollaan olevasta ovesta ja seinän yläosassa olevasta aukosta. Sulkanurkka yleinen kun ainoa työkalu on kirves. Suoranurkka piilun ja sahan yleistyttyä, pääosa 1800- ja 1900 luvun rakennuksista, palhottiin veistokirveellä, viimeisteltiin piilukirveellä. Lohenpyrstö- ja hakanurkka lähinnä 1920-30-luvuilla. Itäkarjalaista perinnettä jossa lovi hakattiin hirren yläpintaan, suomessa syntyi tapa hakata lovi alapintaan ja se on nykyään vallalla. Lattiat aluksi maapohjaisia, myöhemmin laakeista kivistä, irtolaudoista, riu'uista ja lankkulattiat. Kiukaan ja peräseinän väli lattiaton ja lavon alusta. Vanhin katto tuohi-, malka-, turve-, palkki-, lauta- tai olkirakenteinen. Pärekatto 1800-luvun lopulta lähtien. Turvekatto ja pärekatto. Lauteet (lavo) kuten hirsi-, patsas- ja orsilavoja.

Länsisuomessa lavopalkit seinien läpi. Mallasparvi. Kylpylavo. Alhaalla sivuseinässä luukku ja päätyseinässä lavon yläpuolella luukku.

Saunatonttu

Saunatonttu on saunan haltija, joka hyvin kohdeltuna suojelee saunaa sekä tuottaa onnea ja menestystä saunan omistajalle ja käyttäjälle. Jos tonttua kohdellaan huonosti, saattaa sauna palaa, kiuas sortua tai löylyyn tulee tikua. Saunatonttu on vihainen sopimattomalla tavalla suoritetusta saunomisesta. Hän saattaa ottaa vanhan akan hahmon ja pieksää vihdalla saunojan uuvuksiin asti. Sopimatonta on liian myöhään suoritettu kylpeminen sekä meluisa ja häiritsevä käytös. Saunatontulle jätetään aina viimeiseksi vielä riittävät löylyt sekä oma koivuvihta. Erilaisia runoja ja loruja löytyy tontun lepyttelyksi.

Hoito

Seuraavassa listattuja huomioita ja toimenpiteitä kannattaa tuumailla:

- Joskus nokiset sisäseinät kannattaa harjata. Kerran kesällä ne myös kannattaa pestä vedellä ja harjalla.
- Onko seinissä kiuastason yläpuolella tilkittäviä rakoja, ulkopuolelta voi nähdä savun tulleen ulos? Onko puu ollut jossain kohtaa liian kuuma, jopa hiillostunut, onko siinä tukittava vuotokohta?

- Onko lattiassa ja alimmissa hirsikerroksissa rakoja joista lämpiämiseen ja saunomiseen tulee ilmaa?
- Vuotaako katto? Tähän kannattaa puuttua välittömästi, heti, samana vuonna!
- Aukeaako ovi, onko saranat tukevat?
- Onko lauteet, kaiteet ja muut sisärakenteet kunnossa ja kestää saunojien painon ja liikkumisen hämärässä?
- Onko välikatossa riittävästi eristettä?
- Onko nurkkakivet oikeilla kohdillaan?
- Pitääkö vaihtaa kiuaskivet? Ovatko kiuaskivien ja tulipesän välinen rakenne ehjä? Onko kiuas ehjä?
- Onko uuden kuivuvan saunan jokin ikkunan tai oven karmi jäänyt kantamaan ja estää hirsikehikon tasaisen laskeutumisen?
- Onko maanpinta noussut alimpiin hirsikerrokseen ja vaatii madaltamista?

Saunapalon syitä

- Kiukaassa liian vähän kiviä ja kivikerros näinollen ohut.
- Kiukaan tulipesä liian matala jolloin liian vähän happea ja lieskat palavat pitkälle kivien välissä
- Hirsien välistä kiukaantason yläpuolella tai katossa ilmarakoja, joista tuuli voi imeä tulta ja kuumia savuja
- Liian pienet aukot savun poistumiselle. Tällöin nokeentuminen lisääntyy ja puu kuumenee vaarallisen kuumaksi.
- Ei ole putsattu saunaa aikoihin.

Katso myös

[Savusaunan suunnittelu](#)

[Savusaunan rakentaminen](#)